

over, at man paa dette Sted havde ubeladt den nærmere Betegnelse af, hvad der skulde forstaaes ved Arbeidets Udførelse paa fabrikmæssig Maade, idet der nemlig henvises til en Deling af de forskellige Arbeider, som henhøre til Færdiggjørelse af det vedkommende Fabrikat. Jeg tror nu, saaledes som Udvalget har udviklet i Betænkningen, at det virkelige Kriterium, som bestemmer Grændsen mellem Fabrik og Haandværk, kun kan sættes deri, at de forskellige Arbeider, der høre til Fabrikationen af Gjenstandene, deles mellem de forskellige Arbeidere; og da den endelige Afgjørelse af, hvad der skal anses for Fabrik, og hvad der ikke skal anses for Fabrik, ifølge Væbdringsforlaget er henlagt til Indenrigsministeren, kunde det maaske være nyttigt, at man fastholdt denne Betegnelse af, hvad der forstaaes ved Fabrikvirksomhed. Det er Grunden til, at et andet Medlem af Udvalget (Griffen) og jeg have stillet det Underændringsforslag, at de Ord, som nu findes i Lovforslaget: „ifølge dets Deling“, ogsaa skulle indføres i Lovens første Paragraf, som den er foreslaaet redigeret af den ærede Indenrigsminister. Hvad der har vaart nogen Betænkning hos Udvalget ved at gaa ind paa den Redaktion, som er foreslaaet her af den ærede Indenrigsminister, er jo den Omstændighed, at det saa fuldstændig overlades til Ministeren at tage Bestemmelse om, hvad der skal ligge indenfor Lovens Omraade og hvad ikke. Det er naturligvis vanskeligt og maaske umuligt aldeles nøiagtig at betegne, hvad der er Fabrikvirksomhed, og hvad der ikke er det, og denne Bestemmelse vil saaledes maaske ikke ubelufte Muligheden af, at i enkelte Tilfælde en Haandværksvirksomhed kan blive indbragen under Lovens Tilsyn; men paa den anden Side vil den have til Følge, at Begten ikke lægges paa, i hvilket Omfang et Haandværk drives. Det er altsaa vel muligt, at der, selv om disse Ord staa der, kan inddrages under Lovens Omraade f. Ex. Stomagerværksteder, hvor en Arbeider stårer Saalen til, en anden stårer Overladeret, en tredje nogle andre Ting, og de øvrige blot sy det sammen; det er muligt, at man, uagtet disse Ord staa der, vil kunne inddrage en saadan Virksomhed under Tilsynets Omraade; men der ubeluffes paa den anden Side derved, at Haandværksvirksomhed, der drives i stort Omfang, men ved hvilken ingen Deling af Arbeidet foregaar, inddrages under Lovens Omraade. Jeg skal f. Ex. nævne Seilmagerværksteder. Der er der ganske vist Tale om et Haandværk, hvor der ikke foregaar nogen virkelig Deling af Arbeidet, og selv om da den hele Virksomhed har et meget betydeligt Omfang og drives med et meget stort Antal Folk, vil den ikke kunne inddrages under Lovens Omraade. Der i Landet har Sprogdrugen jo efterhaanden ført til en Forvanskning af Begreberne Haandværk og Fabrik, og dertil har navnlig Næringsloven givet Anledning, idet Fabrikanten kunne forene Handel med deres Næring, hvormod Haandværkere ikke have

Ret til at drive Handel, og det er Noget, der har stor Betydning for mange Slags Haandværkere. For at blive ved det Exempel, jeg nævned, saa ville Seilmagerne gjerne sælge Seildug, hvoraf den største Del indføres fra Rusland; naar de nu have Borgerskab som Seilmagere, kunne de ikke sælge Seildug og heller ikke indføre det paa Kreditoplag; men tage de Borgerkab som Seildugfabrikanter, kunne de drive Handel med Seildug og lade det indføre paa Kreditoplag. Det er en af Grundene, hvorfor det er saa overordentlig vanskeligt at drage Grændsen, at der saaledes er flere, som i Virkeligheden kun ere Haandværkere, men som dog false sig Fabrikante, ligesom man overhovedet her i Landet er meget tilbøjelig til at sige om Enhver, der driver en stor Virksomhed, at han har Fabrik, uden Hensyn til Maaden, hvorpaa Virksomheden drives. Vi have af den omdelte Fortegnelse set, hvorledes mange Virksomheder ere henregnede til Fabrik og fabrikmæssig drevet Haandværk, som dog ganske vist ikke kunne siges at være enten det One eller det Andet heraf. Jeg skal f. Ex. nævne Garveri. Det er et Haandværk, og jeg kender store Garverier, men intet, som paa nogen Maade kan siges at blive drevet fabrikmæssigt; det er jo muligt, at der findes saadanne, men jeg kender intet. Jeg erkender nu ganske vist, at, om ogsaa disse Ord „ifølge dets Deling“ indsættes, saa faar man derved ingenlunde nogen udtømmende Betegnelse, som gjør det uundværdigt tillige paa den anden Maade at tage under Overveelse, om en Virksomhed skal anses for Fabrik eller ikke; men de give dog en Veiledning, som jeg ikke tror er uundværdig, og saa maa man i Øvrigt have den Tillid til Ministeren, at han ikke vil udstrække Lovens Omraade videre, end det nu er paataent. Naalig antager jeg, at der vil være fuld Føje til i Begyndelsen at være varsom med at inddrage Virksomheder under Loven, med Hensyn til hvilke der med Grund kan optastes Tvivl om, hvorvidt de høre under den eller ikke. — Der som den af Ministeren foreslaaede Væbdring vedtages, ville flere af de andre Væbdringsforslag, der ere stillede, som det allerede af den høitærede Formand er bemærket, ligefrem følge deraf. Dette gjælder navnlig om Forslaget under Nr. 2 til § 2 om, at Ordene „udenfor deres Hjem“ skulle udgaa. Naar nemlig Tilsynet indskrænktes til Arbeide, der foregaar i Fabrikker og i saadanne Værksteder eller Arbeidssteder, hvor Arbeidet udføres paa fabrikmæssig Maade, saa vil jo alt Arbeide i Hjemmet være undtaget deraf, og det synes da mindre rigtig at beholde disse Ord „udenfor deres Hjem“. Og for saa vidt man har tænkt paa, at Tilsynet ikke skulde omfatte saadanne Værksteder, hvor der arbejdede Haandværkslærlinge, som boede i Huset hos Mestrene, saa behøves der for deres Vedkommende ingen Indskrænkning, naar Tilsynet alene kommer til Anvendelse paa de Steder, hvor Ar-